

[דף סיכום בחינה](#)

מזהה בחינה: 001000255275 מזהה סטודנט: 243137

שם קורס: משפט ורגשות

מספר שאלה	ניקוד מירבי	ציון
1	50.00	44.00
2	35.00	35.00
3	15.00	15.00

ציון בחינה סופי : 94.00

הבחינה הבדוקה בעמודים הבאים

אוניברסיטת בר אילן
הפקולטה למשפטים

בחינה בקורס משפט ורגשות

מועד ב' – 12.08.2021

מרצה: עו"ד ד"ר שירה לייטרסדורף-שקדי
עוזרת הוראה: עו"ד גלי שילה

סמסטר ב' - מועד ב'

הנחיות:

המבחן בחומר פתוח. ניתן להשתמש בכל חומר עזר. המאמרים המלאים הדרושים לבחינה מצורפים כנספחים למבחן זה.

משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ליד כל שאלה מופיע הניקוד המקסימאלי האפשרי לתשובה נכונה, מלאה ומנוסחת היטב.

בהצלחה!

התובעת נירה נוי ניהלה תיק נגד נאשם שהתעלל בבתו. הנאשם הורשע במעשים ונירה התכוונה לבקש להשית עליו עונש חמור של שנות מאסר ארוכות והתכוונה לטיעונים לעונש, אולם בשלב זה התקשרה אליה הנפגעת, ואמרה לה שכל רצונה בתיק זה הוא שהנאשם יתנצל בפניה וילך לטיפול. אם הנאשם ילך לכלא – משפחתם תינזק שכן הוא המפרנס היחיד בבית ואמה אישה חולה. נירה התלבטה מה עליה לעשות.

הנאשם פנה לאחר הרשעתו לעורך דין ידוע שייצג אותו, שכן הבין שמצבו המשפטי בכי רע. הסניגור, עו"ד חכמי, אמר לנאשם כי אין שום דבר שהוא יכול לעשות עבורו בשלב זה של אחרי הרשעה בעבירות כה חמורות ואף נגעל מהנאשם כאשר האחרון תיאר בפניו את פרטי האישומים. למחרת חזר עו"ד חכמי אל הנאשם ואמר לו כי בכל זאת ייקח עליו את הייצוג.

הסניגור פנה לתובעת ואמר כי מהכרעת הדין עולה שכל שרוצה הנפגעת זה את סליחתו וכי הוא יכול להבטיח לה את סליחתו של הנאשם שתקל על ליבה של הנפגעת אם התובעת תטען לעונש מקל במקצת. התובעת נשבתה בהצעת הסניגור.

הסניגור הסביר לנאשם כי עליו להביע במסגרת הטיעונים לעונש צער וחרטה כך שיחזה להראות כי הם יוצאים מעומק ליבו. הוא אף ביקש ממנו שידגים לו כיצד הוא מתכוון לעשות כן באופן משכנע.

במועד הטיעונים לעונש, ביקש הנאשם לדבר ואז פרץ בבכי מר ורעד בכל גופו. הוא פנה לבתו וביקש את סליחתה וכן אמר לה כי הוא לוקח אחריות על מעשיו וכי הוא חש בושה ואשמה. הסניגור הופתע לגלות כי חרטתו של הנאשם נראית כנה ואמיתית. הוא ביקש להדגיש בפני השופטת עד כמה זכינו כולנו לראות רגע מרגש כמו זה של חרטה היוצאת מהלב. הוא טען כי הוא סמוך ובטוח כי הדבר ימצא ביטוי בגזירת הדין. הנפגעת, שישבה גם היא באולם, ביקשה לומר לבית המשפט כי היא מתקשה לסלוח לאביה אך עם זאת יש לה הרגשה טובה מכך שאביה קיבל על עצמו אחריות אחרי שנים כה רבות.

התובעת נירה, הרגישה כי הדמעות חונקות את גרונה וכעסה על עצמה שפתאום הפכה רגשנית. היא ביקשה להתרכז במשהו אחר והוציאה מהמזוודה את התיק הבא.

בתום הדיון, הזמין הסניגור את התובעת לקפיטריה. בדרכה היא שאלה אותו: "עכשיו כשהמשפט נגמר, תוכל להגיד לי אם הרגשות של הלוקח שלך היו אמיתיים או רק הצגה?" עו"ד חכמי השיב לה: "מה זה חשוב נירה מהם הרגשות האמיתיים שלנו? המשפט הוא זירת תיאטרון ואת ואני – רק שחקנים."

דונו בהיבטי משפט ורגשות העולים מן האירוע ביחס לשחקני המשפט השונים. יש להתמקד בכל אחד מהאירועים המתוארים, בהתייחס למיהותם של המעורבים, לרגשות שעלו או שעשויים היו לעלות, להשפעתם, לדרכי ויסותם ועוד.

ראשית, התובעת ביצעה את עבודתה אך הופתעה לגלות כי מה שהיא הצליחה להשיג בהרשעה הוא לא מה שרוצה הנפגעת. נפגעות עבירה לרוב מרגישות שההליך הפלילי פוגע בהן וגורם להן להרגיש חרדה ופחד במהלך ההליך כי הביטחון שנפגע כבר מהמקרה וההתעמתות עם מה שקרה וההליך. לנפגע יש חוסר שליטה על שקורה בהליך. הן אינן צד בו אך כן מקבלים יחס קצת שונה. על הפרקליט לתת מקום לנפגע בהיבטים אישיים יותר והקשר איתו יטיב גם לנפגע וגם לתיק. נראה שהנפגעת מרגישה בושה ממה שקרה ואשמה שבגללה לא תתפרנס המשפחה (למרות שמה שקרה אינו אשמתה אך זוהי הרגשה נפוצה בקרב נפגעים ובמיוחד בעקבות החקירה ע"י אנשי המשפט שמבקרים אותם) ולכן פנתה לשינוי העונש. כפי שנלמד ע"י שירה. נראה שלמרות שהתובעת הצליחה בניהול התיק הדבר לא היטיב עם הנפגעת. זה בלבד את התובעת וככל הנראה גם לה להרגיש תסכול על ההבדלים בין מה שהמשפט מחפש ולבין מה שצריכה הנפגעת. נראה כי לתובעת יש איזושהי **פנטזיה הצלה** כלפי הנפגעת אך מאחר והיא אינה כשירה לטפל בנפגעים הדבר עשוי לגרום לנזק ולהסיח את דעתה מהעבודה. בנוסף, נראה כי הלכה התובעת לפי **אתיקה של דאגה** ולא אתיקה של צדק כלומר הנחילה בהליך דאגה ואכפתיות אולי מתוך אמפתיה וחמלה. כאשר **אמפתיה** היא צינור להבנת רגשות האחר ואצל התובעת נראה שמדובר באמפתיה רגשית ואכפתית שגרמה לה לפעול למען סיוע לאחר. ישנן גם סכנות לאמפתיה ואחד מהן היא הדבקות באמפתיה רגשית שגורמת לאיבוד הרציונל ופעולה לפי הרגש דבר שאכן קרה לתובעת לאור ההתנצלות של הנאשם. זוהי חריגה שאינה בתפקידה של התובעת ועשויה למנוע ממנה לייצג את המדינה בצורה מיטבית. הבינה זאת אז הזיזה את מיקוד תשומת הלב- מנגנון ויסות (גרוס). מנגד העובדה שהתובעת אכן פעלה לטובת הנפגעת הטיבה עם הנפגעת ועזרה לה להתמודד עם הטראומה שעברה. לרוב ההרגשה שיש הקשבה אמיתית להרגשותיהם יכול לעזור רבות (לפי השיעור של גלי). אולם יש להיזהר כי להאזנה והקשבה אמיתית וכנה לטראומה של אחרים יש מחיר על המאזין ויכול לגרום ל**טראומטיזציה משנית**. נראה שהדבר אכן קרה לתובעת וגרם לה לבכות ולהתנהל בחוסר מקצועיות בזמן התנצלות הנאשם. לכן חשוב שאנשי המשפט שנחשפים רבות לסיפורי טראומה יהיו קשובים לעצמם ולהישמר מכך.

במפגש בין התובעת לנפגעת - התנגשות בין השפה המשפטית לשפה הרגשית 2-

בנוסף, רגש נוסף שלפיו פעלה הוא חמלה (השתתפות בצערה) ואף רחמים (עליונות כלפיה) טובים להבנה ורכישת ידע אך יש להיזהר ולשמור על מקצועיות.

התובעת היא אישיות דו מהותית (ד"ר הראל) אשר אמנם זכאית לרגשותיה הפרטיים אך מייצגת את המדינה ולא פועלת בתור עצמה בלבד ולכן לעיתים יכול להיווצר מצב שתצטרך לפעול במנוגד לרצונה וחופש הביטוי שלה בתור עובדת ציבור מוגבל. במקרה זה נראה שהיא פעלה לא לטובת המדינה אלא לטובת הנפגעת דבר שספק אם לגיטימי (יכול להיות שמדובר בשיקול זר) אמנם רגשות אינן שיקול זר של עצמו אך יש לשים לב היכן מביעים אותם ומתי. אף העובדה שהיא עובדת ציבור ולא נבחרת ציבור מפחיתה יותר את היכולת שלה לחופש ביטוי והבעת רגשות אישיים לפי ד"ר הראל.

תחילה, לא רצה הסנגור לייצג את הנאשם נראה כי מפני שתיאור המקרה על ידי גרם לו לגועל ואף סלידה. לפי קהאן אלו עוזרים במשפט בהבחנה מה מוסרי ומה לא וכן גועל אכן בדדר"כ מתאפיין בהפרות שקשורות בטוהר כמו עבירות מין במקרה זה. המניפולציה שעשה הנאשם לסנגור גרמה לו לגועל ומכאן לכעס (מסווה ומחזיר לו השליטה - כרגש "קצה הקרחון"). אך ככל הנראה לא בעקבות מה שעשה אלא בכך שמשמש בסנגור לטובתו - בדומה לסיפור שסופר בכיתה בשיעור על הסנגורים. אכן רגשותיהם של סנגורים כלפי הנאשם הם לרוב לא קשורים למעשה שביצע אלא למניפולציות שעושה עליהם ולחוסר ההקשבה שלהם. אל מול הנפגעת הסנגור לא הפגין שום רגש - השתמש בצרכיה לטובתו ונראה שזאת מפני שחייב לנתק כל רגש שיש לו אליה (ואף לפתח נגדה רגש שלילי מכוון - עובדת רגש) בכדי שיהיה קל יותר לבצע את עבודתו).

הסנגור מצידו הפגין אינטימיזציה רגשית ואינטואיציה תבונתית אשר משלבת בין המערכת השכלית והרגשית בכך שהשתמש ברגשות (ניכס אותם) של הנפגעת וברצון של התובעת לעזור לה לטובתו ולטובת לקוחו (ידע רגשי הוא ידע מקצועי- אחד מדרכי ההצדקה של רגש במחקרה של שירה לפי דברי דוד)- כאן ניתן לראות את היתרונות בהבנת רגשותיו של האחר במשפט (מאמר שונאים סיפור אהבה). בפנייתו של הסנגור בא להפנות את ההליך הפלילי למו"מ וסוג של צדק מאחה (שמטרתו לעשות איחוי בין הפוגע לנפגע ולהיבא מזר לצדדים אך פה ישנה הקלה בתמורה). זהו חלק מתופעת המשפט הנעלם מאחר ובהליכים אלטרנטיבים יכולים הצדדים להשיג מעבר למה שמאפשר ההליך הפלילי ויש להם וודאות כי הם האחרים למו"מ ולא חוסר וודאות לתוצאה כמו במשפט. הסנגור ביקש מהנאשם לעשות עבודת רגש כלומר להחצין רגש של חרטה ובושה על שעשה במכוון בכדי להשיג את ההקלה בעונש. גם הסנגור עושה עבודת רגש במהלך תפקידו וכפי שמצאו במחקר באנגליה על סנגורים נראה שיש אצלו אדישות מוסוות שמאפשרות לו להתמודד עם העבודה ה"מלוכלכת שלו" ולכן קיבל על עצמו את ייצוג הנאשם. אולם עובדת רגש זו במיוחד לאורך זמן רב יכולה להיות מסוכנת ולהפוך אותו לסוג של רובוט מנותק רגשית. גם התובעת (שניהם שחקני פנים) כמוהו (מכאן האימרה שלו) ולכן עדיף שישתמשו במנגנונים כמו הערכה מחדש ולא דיכוי.

התנצלות הנאשם יכולה להיות מכמה סיבות. לפי מאמרה של אלמוג הודאה של נאשם יכולה להיות שקרית בכדי להקל על העונש או כתוצאה מלחץ. במקרה זה ההודאה הייתה מה שאמר לו הסנגור לעשות. שלומית נותנת דוגמאות מהספרות ואומרת שגיבורים שם מחדדים את ההבדל בין האמת הצרופה שמחפשים במשפט לבין אמת פנימית שאינה אובייקטיבית ומושפעת מכמה סיבות. יכולים להיות רגשות של נחיתות שגאה ובושה של הנאשם שגרמו לו להודות. כפי שאמר השופט שמאי גם אם הנאשם עשה דבר נורא הוא עדיין אדם ויכול להיות שחרד לגורלו או שאכן הבין את הרע במעשיו. אולם במקרה זה הרעד הגופני היה תגובה תחושתית לרגש שכנראה אמיתי.

כשחקני פנים מו"מ יכול לקרב ביניהם אך הברית הייתה טקטית לא רגשית (מי ממצמץ ראשון).

מו"מ שמבוסס על פחד ולא על ברית רגשית אמיתית, הסנגור מפעיל מניפולציה

חסרה התייחסות לאמירת הסניגור "המשפט הוא זירת תיאטרון" - דיון עקרוני בהכנסת רגשות למשפט ומה מקומם במשפט 4-

דניאל הוא צעיר בן 19, חסר בית שמתגורר ברחובות ירושלים ומידי פעם נעזר בשירותי רווחה שונים לקבלת מזון ותרופות. דניאל נולד למשפחה לא מתפקדת וסבל מהזנחה חמורה בילדותו. אמו נפטרה כשהיה בן 13, ומאז האלימות שספג מצד אביו הלכה והחמירה עד שברח מן הבית ועבר להתגורר ברחוב.

יום אחד, דניאל היה רעב ועצבני והסתובב מחוץ לסופרמרקט בשכונה. הוא ביקש מהעוברים והשבים עזרה, אך כולם התעלמו ממנו. לבסוף, הרעב גבר והוא נכנס לסופרמרקט וגנב מספר מוצרי מזון. ביציאה, המאבטח הבחין בו וקרא לו לעצור. בתגובה, דניאל תקף את המאבטח וגרם לו לפציעות, ואז נמלט.

דניאל נתפס ונעצר ע"י המשטרה, והוגש נגדו כתב אישום על גניבה ותקיפת המאבטח. תיקו של דניאל נשמע בבית המשפט בפני השופט אילן. ליבו של השופט אילן יצא אל דניאל, שישב בבית המשפט מפוחד ומכונס בעצמו, והוא התלבט מאוד כיצד לפסוק בתיק והיכן להניח את הרגשות שהציפו אותו.

- דונו ברגשות שייתכן והציפו את השופט ובמקומם של רגשות אלה בשפיטה.
- דונו באפשרות להכניס רגשות אלה במסגרת הכרעת הדין (הקביעה אם הוא אשם הוא זכאי) וכן במסגרת גזר הדין (קביעת עונשו).
- דונו באפשרות יישום המשפט הטיפולי על מקרה זה וביתרונותיו.

השופט הרגיש כלפי דניאל רגשות של חמלה, רחמים ואמפתיה שעזרה לו כצינור להבנת רגשותיו. חמלה היא יותר השתתפות בצער האחר ורחמים יותר הרגשת עליונות כלפי אחר (שפירא). לפיו חמלה יכולה להיתפס כמידה רעה כרגש אנוכי של פחד שזה יקרה לי. החמלה יכולה לסייע ברכיבי הקוגניטיבי הכרתי, הערכתי להבין את מצב הזולת להזדהות איתו (סימפתיה) ואף להניע לפעול לטובתו. לחמלה יתרונות במפשט בהערכת חומרת הפגיעה בנפגע, זיהוי מניעים לביצוע עבירה והערכת מידת אשם- דרך החמלה ניתן להעריך איזה תגובה משפטית היא נכונה מה העונש שיש לתת ומה אינטרסים הצדדים (כמו בנחמני). אולם חמלה לא מתיישבת עם גמול והרתעה ושיוויון. תיקון 113 מבנה שיקולי ענישה ונראה שהמקום הנכון הוא לא בקביעת המתחם אלא בתוכו. חמלה יכולה להיכנס בעקרון יושר והגיונות דרך נסיבות וחזק שיקולי גמול.

יכל להיות אף שהרגיש כעס על שהביא את דניאל למצבו, האנשים שהתעלמו והמערכת המדינית שלא טיפלה בו- כמו השופט שהביע כעס על המערכת שזנחה בטיפול נפגע עבירת מין. הכעס על המערכת הוא מעין ניגוד כי השופט כאישיות דו מהותית- מייצג את המדינה וצריך להיות נייטרלי ואובייקטיבי אך יש בו כעס על איך אותה מדינה התייחסה לצעיר חסר ישע. רגשות בשפיטה הם דבר שגם אם קיים לא מוחצן אלא מובע בטרמינולוגיה אחרת ובניסוח של שיקול דעת, אינטואיציה, נסיון חיים.. יש דעות מנוגדות לגבי אם המשפט יכול להחיל אותם או שעדיף להשאירם בחוץ לפי הגישה הפורמליסטית (דרודי) מפני שאינם וודאיים ויצויים כמו שהמשפט אמור להיות (פולר). אולם, כיום אנו מכירים בכך שרגשות אכן קיימים ובעוד יש כאלה שאומרים שמספיק להכיר בקיומם כמו הגישה הריאליסטית יש שרואים בהם נכס אם נעשה בהם שימוש מיטיב וטיפול (גישה המשפט הטיפולי). שיר אשכול אומרת שכאן מדברים על רגשות זה יותר שיח של זכויות ופגיעה ברגשות הציבור. לפי ואקי ושוחט יש מקום להכניס רגשות בפסיקה לא בתור שפיטה לפי הרגש אלא לאחר השקילה הרציונלית ניתן להכניס ספק שהוא גם ריגשי- בעיקר במקרים של זיכוי מדלות ועמימות ראיתית כמו גרסה מול גרסה. במקרה זה יש ראיות ולכן לא נראה שיש מקום למודל. אולי יכול השופט לתת מבט אמפתי במבט השיפוטי שלו ובכך לעזור לנאשם או נפגע כפי שאמרה אשת השופט ב"סוס אחד נכנס לבר" (גרסמן). הבנה ריגשית היא כלי חשוב בשיפוט כמו השופטת במחקרה של שירה שסיפרה שהבנתה של נפש האדם סייעה לה להחליט על זיכוי במקרים של גרסה מול גרסה.

דרורי במאמרו אומר שיש שני סוגים של מבט ששופטים צריכים להפעיל- האחד מבט חומל כלפי המדיינים כמו שדן בו גרוסמן ומצד שני מבט עירני וחד שתר בדאגה אחר חיפוש האמת. מכניס לעיוורון הפורמליסטי של אילת הצדק מבט ריגשי. הוא אומר שהסתכלות זו חיונית להחלטה השיפוטית ולחיפוש האמת. גברים יותר הולכים לאתיקה של צדק בדר"כ (לפי קרול) ומחפשים כלים הגיוניים וברורים. יש שאומרים שבלי עירנות ריגשית נפספס פרטים אך את הרגשות כלפי הנאשם נראה יותר הגיוני שינחיל השופט בשלב של נזר הדין.

טרי מרוני אומרת שיש לעשות ויסות של רגשות בשפיטה ושלרוב הנפוץ ביותר הוא כעס. הכעס יכול להיות חיובי כי מפכס ממריץ לפעולה ועוזר להבחין בין עיקר לתפל אך יכול לגרום לנמהרות איבוד שליטה ותוקפנות. לפיה יש להשתמש בתכונות הטובות של הכעס שיפוטי ולווסת אותו. השופט ההגון הוא שכועס מסיבות מוצדקות אך מסדיר את כעסו באופן ראוי ומשתמש בו במסגרת הסמכויות שלו. למשל בכדי לדלות משמעות אחרת לעבודה- לתת משמעות חיובית בכך שיאמר שהוא שומר חוק ואולי דניאל ילמד ויתפתח בעקבות החוויה (הערכה הכרתית מחודשת). מצד שני יכול לאוורר השופט את רגשותיו עם הקולגות שלו - ויסות תגובתי.

מצאית דרך הולמת להתמודד עם הרגשות תשפר את חייהם של שופטים גם האישיים ותוביל להחלטות שקופות יותר כלפי עצמם והציבור. זהו משפט טיפולי תורת משפט שמכירה בכך ששופטים אינם רובוטים (אלברשטיין) ומחפשים כעת כאלו שיכולים לשים את עצמם בנעלי המדיינים, לגלות אמפתיה אך לשים בצד רגשות שנובעים מאינטרס אישי ועלולים להוביל להחלטה מוטת. השופט צריך אינטליגנציה ריגשית.

שאלה מס' 3 (15 נק')

השופט זעפני היה ידוע כמקצוען אולם היה ידוע גם במזג השיפוטי הקשה שלו ובכך שהוא נוטה להתרגז לעיתים קרובות. כאשר פרש זעפני מכס השיפוט, אמר במסגרת ראיון עיתונאי כי הכעס הוא לא רק שלילי וכי לעיתים זהו "כעס שיפוטי ראוי".

כעס הינו רגש אשר יכול להיות חיובי וגם שלילי הוא קצר טווח לעומת שנאה ובמידה טובה הוא אכן כעס מיטבי (אריסטו) -
מנטרל/ מסוות פחד, מחזיר שליטה נותן ביטחון, ממקד תשומת לב ומשרר אופטימיות. לרוב הוא בה להסוות רגש אחר (רגש
קצה הקרחון) למשל עצב ופחד שגורמים לתחושת חוסר עונים. מנגד יכול להיות שלילי כי גורם לנמהרות, החמרה, עודף
ביטחון איבוד שליטה ותוקפנות ולכן יכול להזיק לשופט לגרום לו להיות מחמיר ולא צודק ואף לגרום לו לא לבצע את עבודתו
כראוי. לפי טרי מזני הכעס יכול להיות חיובי ויש להשתמש בתכונות הטובות של הכעס שיפוטי ולווסת אותו לכן שופט ההגון
הוא שכועס מסיבות מוצדקות אך מסדיר את כעסו באופן ראוי ומשתמש בו במסגרת הסמכויות שלו. הכעס יכול אכן לתרום
לשופט בשיקול דעתו ולקחית החלטות אך יש להיזהר ולנהל ולווסת אותו כשורה ובעיתוי נכון כדי שלא יפגע באובייקטיביות
ההחלטה ויגרום לחוסר מקצועיות. לשם כך ניתן להשתמש בדרכי מיתון כעס עצמי (כפי שנלמד בשיעור על המו"מ) - לעשות
עצירה ולנשום, לחשוב על סיטואציה מרגיעה (הסתגלות לסיטואציה), לחשוב על מקור הכעס ולא להיות נמהרים...

הוויסות של הכעס יכול להיות בלקיחת הדרייב שנותן והשמתו לנתינת משמעות ושליחות בעבודה (הערכה מחודשת) וכך
להפחית את השחיקות לאורך זמן. לשם כך יש לראשונה להכיר ברגש ולהיות מודעים לו בכדי שיהיה אפשר לאחר מכן לווסת
אותו לטובה- הויסות לצורכי העובדה נקרא עבודת רגש ובא לידי ביטוי למשל במיקוד תשומת הלב - למקד את הרגש לכעס
על אי שמירה על נהלים ולא על שקרה לנפגע, ויסות תגובתי- לאוורר מול קולגות.